

V. KRONIKA — CHRONIQUE

WILLI SCHULZ (1904 - 1985)

Najwybitniejszy znawca dziejów Hanowerskiego Wendlandu

4 listopada 1985 zmarł nagle człowiek skromny, wielkiej prawości i wielkich zasług, emerytowany nauczyciel gimnazjalny, wytrwały badacz przeszłości swej ściślejszej ojczyzny, uznany w świecie nauki autorytet w tym zakresie, Willi Schulz.

Urodził się 11 lutego 1904 r. w Schlanze. Po zakończeniu nauki w seminarium nauczycielskim w Uelzen (1924) pracował dorywczo w różnych miejscach, a równocześnie studiował biologię i geografę na uniwersytecie hamburskim. Kariere nauczycielską rozpoczął w roku 1928/1929 w Mecklenburgu, a kontynuował w różnych miejscowościach na terenie Wendlandu i w pobliżu tego kraju. Pociągnięty pod koniec II wojny światowej do służby wojskowej, w roku 1946 powrócił do pracy nauczycielskiej w głównym mieście Wendlandu — Lühowie, gdzie pracował aż do przejścia na emeryturę w roku 1969. Później przeniósł się do Lüneburga, do ostatnich miesięcy pracowitego życia nie przerywając dociekań naukowych i działalności zmierzającej do popularyzacji przeszłości Hanowerskiego Wendlandu.

Biolog i geograf z wykształcenia, główne pole badawcze znalazł Willi Schulz w historii, zwłaszcza — i tu przygotowanie geograficzne okazało się co najmniej równie przydatne, co gruntowna znajomość kraju i jego mieszkańców — w badaniu tak dla Wendlandu charakterystycznego zjawiska okolic (Rundlinge). Temu zagadnieniu poświęcone zostały główne publikowane prace W. Schulza i chociaż główna teza Autora o późnym (XIV - XVI w.) powstawaniu okolic wendlandzkich nie została powszechnie zaakceptowana w nauce¹, był on pierwszym od czasów pionierskiej monografii Anneliese Kren-

¹ Por. W. Meibeyer, *Die Rundlingsdörfer im östlichen Niedersachsen*, Braunschweig 1964, s. 113 - 116 i passim; H. Schlenger, *Zeitschr. f. Ostforschung* 15 (1966), 1, s. 138 - 9; H. Jäger, *Berichte z. deutschen Landeskunde* 36 (1966), 1, s. 114 - 6; M. Kiełczewska-Zaleska, *Przegląd Geograficzny* 41 (1969), 3, s. 546 - 8; J. Strzelczyk, *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej* 15 (1967), 3, s. 579 nm.; A. Krenzlin, *Die Kulturlandschaft das hannoverschen Wendlands*, wyd. 2, Bad Godesberg 1969, posłowie na s. 101 - 8; tejże, *Das hannoversche Wendland als Zentrum der Rundlinge*, *Lüneburger Blätter* 19/20 (1968/69), wyd. 1970, s. 87 - 93.

zlin², który w ściśle naukowy i twórczy sposób podjął ten ważny poznawczy problem badawczy. Okolnicom poświęcił Schulz wiele drobniejszych prac także w latach późniejszych, w niejednym wzbogacając naszą wiedzę w tym zakresie.

Z innych ważkich prac W. Schulza należy wymienić obszerniejszą rozprawę o nazwie, obszarze i podziałach tzw. Hanowerskiego Wendlandu (1967), pracę o zebranych przez wendlandzkiego kronikarza wiejskiego z XVIII wieku Jana Parum Schultzego nazwach terenowych w Süthen (1971), oraz udział w pracy zbiorowej dotyczącej przeszłości i teraźniejszości Hanowerskiego Wendlandu. Publikacja ta doczekała się w międzyczasie trzech wydań (1971, 1977, 1985). Willi Schulz doczekał jeszcze ukazania się trzeciego wydania książki, w której własne rozprawki zamieścił w częściowo zmienionej postaci, a sporządzony przez siebie wykaz piśmiennictwa dotyczącego Wendlandu uaktualnił i uzupełnił, lecz nie figurował już jako współredaktor całości. Powodem tego — jak pisał do autora tych słów na mniej więcej trzy tygodnie przed śmiercią, w dniu 12 października 1985 — nie były jedynie względy zdrowotne, lecz także (i niech wolno będzie dać świadectwo prawdzie i uczciwości badawczej Autora) atmosfera nie sprzyjająca obiektywnemu przedstawieniu prawdy dziejowej o Słowianach w Wendlandzie. „Auch in der Bundesrepublik gibt es eine Mehrheitsmeinung, der nicht widersprochen werden darf, wenn die finanzierende Stelle sie teilt. Da hört dann die Wissenschaft auf und wird Journalistik“.

Wiele uwagi i interesujących przyczynków badawczych poświęcił Willi Schulz ukazującemu się od roku 1969 periodykowi, początkowo pod nazwą „Jahreshefte des Heimatkundlichen Arbeitskreises Lüchow-Dannenberg“, od numeru 3. (1971/72) przybierającego tytuł „Hannoversches Wendland“. Był współredaktorem tego periodyku, którego dotąd ukazało się 11 numerów.

Podpisany może się poszczycić długoletnią znajomością, początkowo pośrednią, później także osobistą ze Zmarłym, któremu zawdzięcza dużo w zakresie znajomości problematyki wendlandzkiej. Jeszcze we wspomnianym ostatnim liście z dnia 12 października 1985 W. Schulz zwracał mi uwagę na największe osiągnięcie lat ostatnich w zakresie badań nad Drzewianami polabskimi — „Thesaurus linguae dravaenopolabicae“ Reinholda Olescha³. Skromnym wyrazem wdzięczności niech będzie zestawiona poniżej lista „wendlandzkich“ publikacji Willi Schulza (z pominięciem prac o charakterze przyrodniczym).

1. *Ein Filmtyp und die Wirklichkeit. Urteile aus tausend Jahren über die Wendländer*, Das Jeetzel-Schiff. Heimatkundliche Beilage der Neuen Jeetzel-Zeitung für die Dannenberg-Lüchower Schulen I (1949), Nr. 1.

² I wyd. monografii A. Krenzlin ukazało się w Stuttgarcie w r. 1931.

³ T. I - III (Slavistische Forschungen, Bd. 42), Köln-Wien 1983 - 84 (tom IV w przygotowaniu).

2. *Untersuchungen an einigen wendländischen Rundlingen*, Geographische Rundschau (Braunschweig) 3(1951), s. 251 - 259.
3. *Strukturwandel der Runddörfer des hannoverschen Wendlandes*, Lüneburger Blätter 13(1962), s. 85 - 118.
4. *Primäre und sekundäre Rundlingsformen in der Niederen Geest des hannoverschen Wendlandes* (Forschungen zur deutschen Landeskunde, 142), Bad Godesberg 1963, ss. 56, 23 ill., 2 mapy.
5. *Name, Gebiet und Gliederung des Hannoverschen Wendlandes*, Lüneburger Blätter 18(1967), s. 77 - 114.
6. *Wendischer Elternmord im Jammerholz*, Beiträge zur deutschen Volks- und Altertumskunde (Hamburg) 11(1967), s. 69 - 84.
7. *Verbohrter Schutzzauber für einen Schweinestall*, tamže, s. 109 - 115.
8. *Der Drawehn, eine historische und natürliche Landschaft*, 1. Jahreshft des Heimatkundlichen Arbeitskreises Lüchow-Dannenberg, 1969, s. 31 - 35.
9. *Lüchows Bürger und Neubürger im 17. und 18. Jahrhundert*, tamže, s. 83 - 86.
10. *Deutungsversuche von Sinn und Zweck der Rundlinge*, 2. Jahreshft des Heimatkundlichen Arbeitskreises Lüchow-Dannenberg, 1970, s. 41 - 54.
11. Rec.: J. Prüser, *Die Göhrde — Ein Beitrag zur Geschichte des Jagd- und Forstwesens in Niedersachsen* (Hildesheim 1969), tamže, s. 140 - 141.
12. *Ein einzigartiger Totenweg des Hannoverschen Wendlandes und seine Beziehungen zu der umgebenden Naturlandschaft*, Jahreshfte des Naturwiss. Vereins für das Fürstentum Lüneburg 31(1970), s. 41 - 52.
13. *Das Hannoversche Wendland als Häufungsgebiet westdeutscher Rundlings-siedlungen*, w: *Rundlinge, ihre Pflege und Erneuerung* (Mitteilungen Deutscher Heimatbund, Sonderheft: Rundlinge), Mai 1970, s. 17 - 30.
14. *Die Rundlingsdörfer des Wendlandes und die übrigen ländlichen Siedlungsformen*, w: *Das Hannoversche Wendland*. Beiträge zur Beschreibung des Landkreises Lüchow-Dannenberg, Lüchow 1971, s. 75 - 87.
15. *Wenden und Wendländer*, tamže, s. 141 - 150.
16. *Neueres Schrifttum über das Hannoversche Wendland*, tamže, s. 215 - 223. (II wyd. 1977, odpowiednio: s. 77 - 89, 143 - 154, 221 - 232; III wyd. 1985, odpowiednio: s. 87 - 99, 166 - 175, 259 - 272).
17. J. P. Schultzes *Sammlung polabischer Flurnamen aus Süthen im Hannoverschen Wendland*, Beiträge zur Namenforschung (Heidelberg), NF 6(1971), 1, s. 45 - 68.
18. *Anmerkungen zu einem Plan der Stadt Lüchow aus dem beginnenden 18. Jahrhundert*. Hannoversches Wendland. 3. Jahreshft des Heimatkundlichen Arbeitskreises Lüchow-Dannenberg, 1971/72, s. 51 - 60.
19. *Bäuerliche Wirtschaft im Wendland um das Jahr 1770*, tamže, s. 117 - 125.
20. *Simander im Lemgow als Rundling und als Strassendorf*, tamže, 4, 1973, s. 101 - 120.
21. *Heinrich Laue zum Gedächtnis. Ein Wegbereiter der Heimatkunde und Heimatpflege im Wendland*, tamže, s. 147 - 149.

22. Rec.: U. Schröder, *Der Giebelschmuck an Bauernhäuser des Hannoverschen Wendlandes* (Hannover-Oldenburg 1972), tamże, s. 155 - 156.
23. *Primäre und sekundäre Rundlingsformen in der Niederen Geest des Hannoverschen Wendlandes*, w: *Historisch-genetische Siedlungsforschung. Genese und Typen ländlicher Siedlungen und Flurformen*, hg. v. H.-J. Nitz (Wege der Forschung 300), Darmstadt 1974, s. 472 - 489 (przedruk fragmentów z poz. 4, s. 1 - 2, 7 - 10, 14, 16, 18 - 19, 25 - 26, 45 - 46).
24. *Das Runddorf Lübeln vom 14. Jahrhundert bis zur Gegenwart*, Hannoversches Wendland. 5. Jahresheft (...), 1974/75, s. 47 - 58.
25. *Zur Verbreitung und Stellung der lüneburgischen Wenden in den dannenberghischen Amtern während der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts*, tamże, 6, 1976/77, s. 99 - 106.
26. (wraz z A. Pudelko), *Dr. Carl Gehrcke (1898 - 1974)*, tamże, s. 157 - 158.
27. *Fahrt in zehn besondere Runddörfer*, Niedersachsen, Zeitschrift für Heimat und Kultur, 1977, 2, s. 46 - 50.
28. *Wendländische Bauern in der Mitte des 19. Jahrhunderts*, Hannoversches Wendland. 7. Jahresheft (...), 1978/79, s. 129 - 134.
29. *Rundlinge im Hannoverschen Wendland* (Veröffentlichungen des Vereins zur Erhaltung von Rundlingen im Hannoverschen Wendland, H. 3), Lüchow 1979, ss. 40, mapa. Text und Gesamtbearbeitung: W. S.
30. *Alte wendländische Hof- und Bauerngärten*, Hannoversches Wendland. 8. Jahresheft (...), 1980/81, s. 149 - 158.
31. *Wandalendörfer im Kreise Uelzen? Der Heindewanderer*. Beilage zur Allgemeinen Zeitung Uelzen, 16.10.1982.
32. *Ein wendländisches „Radialsystem“ entdeckt?* Hannoversches Wendland. 9. Jahresheft (...), 1983/84, s. 95 - 97.

W powyższym zestawieniu nie zostały uwzględnione dość liczne artykuły W. Schulza zamieszczone na łamach periodyku „Am Webstuhl der Zeit. Beilage der Elbe-Jeetzel-Zeitung”. Por. zestawienie treści tego periodyku pióra G. Voelkela, Hannoversches Wendland. 3. Jahresheft (...), 1972, s. 193 - 199 i 4, 1973, s. 151 - 154⁴.

Jerzy Strzelczyk

V MIĘDZYNARODOWY KONGRES ARCHEOLOGII SŁOWIAŃSKIEJ. KIJÓW 1985

Pod zmienioną przez organizatorów nazwą na V Międzynarodowy Kongres Archeologów-Slawistów odbył się w Kijowie w dniach 16 - 25 września 1985 r. podany w tytule Kongres. Zgromadził on czołowych przedstawicieli archeolo-

⁴ Dane biograficzne W. Schulza zostały częściowo zaczerpnięte z przedmowy Berndta Wachtera do zadedykowanego Schulzowi (z okazji 75 rocznicy urodzin) 7 zeszytu „Hannoversches Wendland”. W 10 zeszytcie „Hannoversches Wendland” (1984 - 85), s. 163 - 165 B. Wachter zamieścił artykuł *Willi Schulz - 80 Jahre*. Do artykułu dołączona została

gii słowiańskiej z różnych krajów, a uczestniczyło w nim około 500 delegatów, w tym większość z Kraju Rad. Obrady odbywały się w plenarnych posiedzeniach zorganizowanych na początku i na końcu Kongresu oraz w sekcjach. Miały też miejsce posiedzenia w Czernihowie (21 IX 85) i Perejesławiu Chmielnickim (22 IX 85). Na pierwszym posiedzeniu plenarnym zainaugurowanym przemówieniem prezydenta Międzynarodowej Unii Archeologii Słowiańskiej akad. B. Rybakowa referaty wygłosili kolejno prof. W. W. Siedow (ZSRR), akad. J. Herrmann (NRD), podpisany oraz prof. Baran (ZSRR).

Odbyły się również posiedzenia biura i Rady Stałej MUAS, na których niezależnie od uczczenia zmarłych członków RS (m. in. z Polski doc. dr hab. Aleksandra Dymaczewskiego), podjęto szereg ważnych uchwał oraz uzupełniono skład władz Unii.

Przyjęto wniosek strony jugosłowiańskiej, by kolejny VI Międzynarodowy Kongres Archeologii Słowiańskiej odbyć w 1990 r. w tym kraju. Wybrano nowe Biuro MUAS, w którego skład wszedł również podpisany oraz powołano nowych członków Komitetu Honorowego MUAS, nowych członków jej Komitetu Wykonawczego oraz Rady Stałej. Członkiem tej ostatniej został m. in. jako czwarty przedstawiciel Polski — prof. dr hab. Jan Żak.

Delegacji polskiej przewodniczył do chwili swego odjazdu tj. do 23 września 1985 r. podpisany, a od tego momentu prof. dr hab. Jan Żak.

W. H.

SPRAWOZDANIE

DELEGACJI INSTYTUTU HISTORII KULTURY MATERIALNEJ PAN Z UDZIAŁU W V MIĘDZYNARODOWYM KONGRESIE ARCHEOLOGII SŁOWIAŃSKIEJ W KIJOWIE

W dniach 17 - 25 września 1985 r. odbywał się w stolicy USRR, Kijowie, V Międzynarodowy Kongres Archeologów Sławistów. Z ramienia IHKM PAN brała w nim udział 15-osobowa delegacja w składzie: przewodniczący delegacji — członek rzecz. PAN, dyrektor IHKM PAN prof. dr Witold Hensel, oraz 14 pracowników naukowych z Zakładów IHKM PAN w: Warszawie — doc. dr Maria Dekówna, dr Jerzy Pyrgała, dr Mira Pyżuk-Lenarczyk, prof. dr Wojciech Szymański, Łodzi — doc. dr Marian Głosek, doc. dr Andrzej Nowakowski, mgr Jerzy Maik, Wrocławiu — doc. dr Grzegorz Domański, prof. dr Bogusław Gediga, doc. dr Krzysztof Wachowski, Krakowie — dr Helena Zoll-Adamikowa, a także ze Stacji Archeologicznej IHKM PAN w Gdańsku — doc. dr Andrzej Zbierski, Poznaniu — dr Henryk Mamzer, dr Wojciech Dzie-

bibliografia prac W. Schulza opracowana przez O. Puffahrta i B. Wachtera (s. 165 - 166). Liczy ona 58 pozycji — różnica częściowo tłumaczy się uwzględnieniem przez autorów niemieckich także prac pozahistorycznych Schulza. W zeszycie 11 tego samego periodyku (1986) B. Wachter zamieścił (s. 141 - 142) artykuł wspomnieniowy o Zmarłym (z podobną W. Schulza).

duszycki. Przyjazd do Kijowa nastąpił w dniu 17 września po południu, wyjazd w dniu 26 września w południe.

Program naukowy Kongresu obejmował: obrady plenarne, obrady w 6 sekcjach tematycznych, 2 jednodniowe sesje wyjazdowe w Czernihowie i Perejasławiu oraz udział w otwarciu i zwiedzenie specjalnej wystawy w Muzeum Historii m. Kijowa. Wszyscy członkowie delegacji IHKM PAN wygłosili referaty ilustrowane przezroczami; streszczenia znacznej części tych wystąpień zostały opublikowane we wcześniej przygotowanym wydawnictwie pt. „Tesisy dokładow pol'skoj delegacji na V MKSA”, Warszawa 1985. Na obradach plenarnych referat wygłosił akad. prof. dr W. Hensel, pozostali uczestnicy wystąpili zaś na obradach sekcji I - III i VI oraz zabierali głos w dyskusji we wszystkich sekcjach. Z wykładów, które członkowie delegacji mieli możliwość wysłuchać, następujące zdają się być ważne dla dalszego rozwoju naszej i pokrewnych dyscyplin.

Obrady plenarne. Referaty: V. D. Barana — podsumowanie badań nad początkami wczesnośredniowiecznej kultury Słowian w SE Europie, V. L. Janina — próba odtworzenia struktury socjalnej populacji Nowogrodu Wk. w X - XI w., oraz dwa wystąpienia akademików W. Hensla i B. A. Rybakova dotyczące rekonstrukcji niektórych wierzeń słowiańskich i ich dawniejszych korzeni.

SEKCJA I (Dawni Słowianie). Referaty: E. V. Maksimova — próba wyjaśnienia udziału plemion kultury zarubinieckiej w etnogenezie Słowian, I. P. Rusanowej — kontrowersyjna z punktu widzenia metodycznego, lecz inna od dotychczasowych i interesująca klasyfikacja typologiczna ceramiki kultury przeworskiej, M. Parczewskiego — podsumowanie stanu wiedzy o początkach wczesnośredniowiecznego osadnictwa słowiańskiego w Polsce, A. M. Ajbabina — uściślenie klasyfikacji chronologicznej fibul palczastych, B. Szöke'go — nieznanne dotąd ślady osadnictwa Słowian z IX w. w SE Węgrzech, Z. Klanicy — próba lokalizacji wielkomorawskich centrów władzy na podstawie rozrzutu znalezisk mieczów.

SEKCJA II (Geneza i rozwój wczesnośredniowiecznego grodu). Referaty: E. N. Nosova — koncepcja genezy kompleksu grodowego w Nowogrodzie Wk., I. Gabriela — budowe pałacowe z X w. w Stargardzie Wagryjskim i ich karolińskie analogie.

SEKCJA III (Warunki życia w grodzie wczesnośredniowiecznym). Referaty: W. Szymańskiego — istotne nowe dane z wykopalisk w Wyszogrodzie dla typologii i chronologii różnego typu budowli znajdujących na osadach VII - VIII w., Ja. V. Barana — typografia i struktura wsi naddniestrzańskiej na przykładzie znakomicie zachowanej osady Raszków I, I. K. Svešnikova — duża seria interesujących zabytków i doskonale zachowane pozostałości domostw i ulic z XII w. w Zwenigorodzie, J. L. Szczapowej — kapitalna próba rekonstrukcji struktury staroruskiego rzemiosła oraz sposobów przekazywania umiejętności zawodowych, H. Kočki-Krenzowej — najpełniejsze dotychczas

przedstawienie technologii odlewnictwa metali kolorowych i produkcji ozdób u Słowian w VI - IX w.

SEKCJA IV (Wczesnośredniowieczny gród i jego zaplecze). Referaty: E. A. Šmidta — wyważona próba identyfikacji etnicznej ludności z IX - X w. na Smoleńszczyźnie, V. Schmidt'a — odkrycie kilku cmentarzysk z VIII - X w. na N Połabiu (gdzie dotąd brakowało słowiańskich stanowisk nekropolicznych) i przekonująca interpretacja panujących tam zwyczajów sepulkralnych.

SEKCJA V (Kontakty kulturowe i handlowe grodu wczesnośredniowiecznego). Referaty: W. Duczki — pełne zestawienie ozdób słowiańskich na ziemiach skandynawskich, ich klasyfikacja typologiczna i chronologiczna, E. A. Melnikowej — interesujące nowe znaleziska napisów runicznych w NW Rusi, S. M. Korčynskiego — unikalny, 250-hektarowy gród z X - XII w. w Stolsku, u podnóży wschodnich Karpat.

SEKCJA VI (Architektura, sztuka i kultura duchowa we wczesnośredniowiecznym grodzie). Referaty: O. M. Ioannisjana — pozostałości architektury romańskiej (m. in. rotundy) w Starym Haliczu, związane z działalnością tzw. krakowskiej szkoły budowlanej, Ja. D. Isajewicza i M. F. Roszki — unikalne naskalne obiekty obronne z X - XII w. z Karpat wschodnich.

W programie kongresu — prócz posiedzeń odbywanych w pomieszczeniach AN w Kijowie — zorganizowano dwie jednodniowe sesje wyjazdowe do Czernihowa i Perejasławia Chmielnickiego. Sesje rozpoczynały obrady plenarne obejmujące przedstawienie historii danego regionu przez reprezentantów władz poszczególnych miast oraz 2 referaty akad. B. A. Rybakova (m.in. interesująca koncepcja lokalizacji pola bitwy z Połowcami opisaną w „Słowie o wyprawie Igora”). Następnie uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z najciekawszymi obiektami archeologicznymi i architektonicznymi obu miast. W Czernihowie były to przede wszystkim zabytki architektury monumentalnej z XI - XII w. (cerkwie Św. Św. Borysa i Gleba oraz Przemienienia Pańskiego), podziemny klasztor — tzw. pieczary Antoniusa, Muzeum Historyczne i Muzeum Tkanin, unikalny grób wielmoży z X w. (tzw. Czarna Mogiła) i zespół kurhanów z IX - X w. (tzw. drużynne kurhany) oraz rezultaty wzorowo prowadzonych prac wykopaliskowych w obrębie grodu czernihowskiego. W Perejasławiu — prócz kilku różnych ekspozycji historycznych — zapoznano się z kompleksem muzealnym zbudowanym nad relikdami dawnej architektury, a przede wszystkim z kapitalnym muzeum-skansenem, zawierającym obiekty archeologiczne i etnograficzne (szczególnie zaś interesującą kolekcję tzw. bab kamiennych i eksponowane in situ miejsca kultowe stepowych koczowników).

Organizacja Kongresu bardzo dobra, szczególnie w zakresie doskonałych warunków zakwaterowania, wyżywienia, dojazdów na miejsca obrad i sesje wyjazdowe. Zapewniono też uczestnikom otrzymanie cennych pomocniczych materiałów naukowych (m. in. aktualnych publikacji grodów staroruskich, streszczeń referatów delegacji ZSRR). Niestety streszczenia wystąpień delegatów z innych krajów rozdzielone zostały w zbyt małej liczbie egzemplarzy,

байд в огóle nie zostały dostarczone (z Bułgarii, Rumunii i Węgier). Znakomite warunki lokalowe zapewniono posiedzeniom plenarnym w Kijowie (sala Filharmonii), natomiast pomieszczenia obrad sekcyjnych, choć przestrzennie wystarczające, były nienajlepiej wentylowane i położone w zbytнім od siebie oddaleniu (szczególnie sekcji VI), co bardzo utrudniało przenoszenie się z sali do sali na wysłuchanie krótko po sobie wygłaszanych referatów w różnych sekcjach. Z powodu nie przybycia ponad 100 wcześniej zgłoszonych uczestników (na ogólną liczbę 450 zaplanowanych osób) bogata problematyka naukowa Kongresu została niestety zubożona, a wydrukowany zawczasu program okazał się nieaktualny. Wielka szkoda, że organizatorzy nie dostarczyli tym, którzy przybyli, nowej wersji programu, bodaj w formie odbitek kserograficznych, oraz że nie dopilnowali, by aktualny plan obrad był wywieszony z wyprzedzeniem w każdej sali posiedzeń.

Podnieść trzeba natomiast nadzwyczajną wprost gościnność gospodarzy, serdeczną atmosferę w trakcie obrad i spotkań towarzyszących, a także i to, że prócz programu ściśle naukowego zorganizowano zwiedzanie muzeów i zabytków architektury Kijowa oraz zapewniono chętnym udział w innych imprezach kulturalnych (koncerty, teatry itp.).

Referaty członków delegacji w wersji opatrzonej przypisami i przetłumaczone na język rosyjski zostaną przesłane Instytutowi Archeologii Ukraińskiej AN, gdyż przewidziane jest wydanie drukiem materiałów z Kongresu w osobnym wydawnictwie.

LISTA PRACOWNIKÓW INSTYTUTU HISTORII KULTURY MATERIALNEJ PAN, KTÓRZY NA V MIĘDZYNARODOWYM KONGRESIE ARCHEOLOGII SŁOWIAŃSKIEJ W KIJOWIE (17 - 25 IX 1985) WYGŁOSILI REFERATY

1. Prof. dr Witold Hensel — *Z problematyki religii pogańskiej u Słowian.*
2. Prof. dr Wojciech Szymański — *Koegzystencja odmiennych tradycji budownictwa słowiańskiego w VII - VIII w. na przykładzie osady przygródowej w Wyszogrodzie, woj. płockie.*
3. Prof. dr Bogusław Gediga — *Ślady przeżywania się przedchrześcijańskiej obrzędowości we wczesnym średniowieczu.*
4. Dr hab. Maria Deka — *Pochodzenie ozdób srebrnych z zespołów IX - XII w. z terenu Polski w świetle badań technologicznych.*
5. Dr hab. Grzegorz Domański — *Początki miast średniowiecznych na pograniczu śląsko-łuzyckim.*
6. Dr hab. Krzysztof Wachowski — *Horyzont karoliński w południowej Polsce.*
7. Dr hab. Andrzej Nowakowski — *Uzbrojenie mieszkańców miast północnej Polski i Rusi w X - XIII w.*
8. Dr hab. Andrzej Zbierski — *Udział społeczeństwa Europy północnej w rozwoju kultury morskiej od VI do XIII w.*

9. Dr Marian Głosek — *Znaki heraldyczne na średniowiecznych mieczach w Europie środkowej.*
10. Dr Henryk Mamzer — *Czynniki rozwoju technicznego metalurgii żelaza w Europie środkowej u schyłku starożytności i w początkach wczesnego średniowiecza.*
11. Dr Wojciech Dzeduszycki — *Socjotopograficzne przeobrażenia miast polskich.*
12. Dr Mira Pyżuk-Lenarczyk — *Mikroewolucyjne przemiany serologiczne wczesnośredniowiecznej populacji Czerska — Polska.*
13. Dr Helena Zoll-Adamikowa — *Półziemianki z tzw. korytarzykami z grodziska w Stradowie na tle ogólnosłowiańskim.*
14. Dr Jerzy Pyrgała — *Ziemie Polski północno-wschodniej u schyłku starożytności.*
15. Mgr Jerzy Maik — *Problem pochodzenia wczesnośredniowiecznych tkanin wełnianych w południowej części basenu bałtyckiego.*

W. H. i H. Z.-A.

PRZYGOTOWANIA DO X MIĘDZYNARODOWEGO ZJAZDU SLAWISTÓW

W związku z mającym się odbyć w 1988 r. w Sofii X Międzynarodowym Zjazdem Slawistów odbyło się w położonym 72 km na północny-wschód od Sofii miasteczku Prawec w dniach od 21 października do 26 października 1985 r. zebranie Międzynarodowego Komitetu Slawistów. Posiedzeniu temu, 24 kolejnemu w jego dziejach, przewodniczyli akad. Vladimir Georgiev, przewodniczący Międzynarodowego Komitetu Slawistów oraz akad. Petăr Dinekow, jeden z jego wiceprzewodniczących.

W pierwszym dniu obrad uczczono pamięć zmarłych członków Komitetu, w tym zgąsłego w 30 września r. 1985 w Sofii prof. dr. hab. Mieczysława Szymczaka, dokonano wyboru dwóch nowych wiceprzewodniczących, a mianowicie akad. P. Dinekowa z Bułgarii i prof. G. Jacobssona z Szwecji oraz sekretarzy Zjazdu. Ustalono składy komisji dla zaprojektowania programu Zjazdu oraz wystuchano referatu akad. P. T. Trenki, p.o. przewodniczącego IX Międzynarodowego Zjazdu Slawistów, który odbył się we wrześniu 1983 r. w Kijowie, poświęconego omówieniu osiągnięć i doświadczeń wynikających z tego zjazdu. W Zjeździe uczestniczyło 1826 osób, wygłoszono 566 referatów i komunikatów, a 200 innych wyłącznie opublikowano. W dyskusjach uczestniczyło 2 tys. osób.

Wieczorem obejrzano barwny film ilustrujący przebieg Zjazdu kijowskiego.

W następnych dniach przedyskutowano i ustalono główną problematykę X Międzynarodowego Zjazdu Slawistów.

Ze strony polskiej w posiedzeniu wzięli udział podpisany jako jeden z wiceprzewodniczących i członków Biura MKS oraz prof. dr. hab. Jan Basara i prof. dr. hab. H. Ivaničkova.

W. H.

WSZECHZWIĄZKOWA NAUKOWA KONFERENCJA POŚWIĘCONA 800-LECIU SŁOWA O PUŁKU IGORA

W dniu 19 listopada 1985 r. w sali posiedzeń Instytutu Naukowej Informacji dla Nauk Społecznych Akademii Nauk ZSRR odbyła się wszechzwiązkowa (a po części i międzynarodowa, jak podkreślił w przemówieniu zagajającym P. N. Fiedosiejew) konferencja o wskazanej w tytule tematyce.

Słowo wstępne wygłosił skąd. P. N. Fiedosiejew, wiceprezydent Akademii Nauk ZSRR. Na sesji wystąpili z referatami: akad. D. S. Lichaczew nt. *Słowo o pułku Igora jako znakomity pomnik narodowej literatury*; akad. B. A. Rybakow, *Społeczno-polityczne znaczenie Słowa o pułku Igora dla Rusi 1188-1189 lat.*, członek korespondent AN ZSRR, L. A. Dmitrijew nt. *Słowo o pułku Igora i rosyjska literatura XIX wieku*; członek korespondent Akademii Nauk USSR, I. A. Dzeberin, *Słowo o pułku Igora i badania uczonych Ukrainy*; akad. I. J. Haumienko i doktor filologicznych nauk O. A. Łojko nt. *Słowo o pułku Igora w białoruskiej literaturze*.

Po czym odbyła się interesująca dyskusja i zamknięcie konferencji.

Po referacie B. A. Rybakowa podpisany, przebywający na sympozjum na zaproszenie prezydium AN ZSRR wręczył po krótkim przemówieniu w imieniu prezydium PAN przewodniczącemu komitetu organizacyjnego tego spotkania akad. B. A. Rybakowowi Medal im. Mikołaja Kopernika. Przyjął go ze wzruszeniem wyróżniony i spotkało się to z ciepłym aplauzem uczestników. Nadmienić wypada, że B. A. Rybakow jest członkiem zagranicznym PAN, doktorem h.c. Uniwersytetu Jagiellońskiego i został swego czasu odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W wygłoszonym w związku z nowym wyróżnieniem za zasługi dla nauki polskiej przemówieniu B. A. Rybakow podkreślił więzy z Polską trwające od 1918 r., kiedy to spotkał się z uczniami szkół polskich, a także późniejsze do ostatnich lat. Powiedział m.in., że częściej przebywał w Warszawie, aniżeli w Leningradzie.

W. H.

WYSTAWA: „SKARBY DAWNEJ POLSKI — OD WENETÓW DO KRÓLÓW Z POLSKIEJ DYNASTII PIASTOWSKIEJ” („I TESORI DELL'ANTICA POLONIA — DAI VENETI AI RE DI CRACOVIA”) W TURYNIE

W dniu 27 maja 1986 r. została uroczystie otwarta w Turynie wystawa pod podanym w nagłówku tytułem, zorganizowana przez Instytut Historii Kultury Materialnej PAN i Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie. Obejmuje

ona zestaw części najcenniejszych zabytków od młodszej epoki brązu po średniowiecze, a więc pochodzących ze stuleci, w których etniczna przynależność ziem polskich jest stale przedmiotem kontrowersji naukowych aż po XIV, a nawet z pewną niekonsekwencją w stosunku do głównych założeń wystawy po XV stulecie.

Organizatorzy wystawy starając się zaprezentować dzieła najwyższej klasy, znalezione głównie w trakcie wykopalisk, starali się je przedstawić jako wykwit ogólnego postępu gospodarczego, społecznego i politycznego, a także religijnego, innymi słowy, jak się potocznie mówi, na tle rozwoju kultury dnia codziennego. Śmiało ujawnili, że postęp, który miał miejsce na ziemiach polskich został osiągnięty nie tylko w wyniku rozwoju rodzimego, a więc kultury lokalnej, lecz także, iż mógł on być przyspieszony dzięki umiejętnemu przyswajaniu sobie nowinek cywilizacyjnych i kulturowych z zewnątrz. Ze względu na miejsce w którym wystawę się eksponuje, szczególny nacisk położono na uwypuklenie znamion relacji ze światem śródziemnomorskim. Ujawniono jednak również rolę kontaktów międzysłowiańskich (m.in. z Rusią) oraz ze światami bizantyjskim i arabskim.

Na wystawie zaprezentowano zabytki pochodzące zarówno ze starych zbiorów, jak też zupełnie świeżo odkryte. Znajdujemy na niej zrekonstruowany grób rycerski z XII w. z Czekanowa (woj. siedleckie) oraz płytki ceramiczne z bogatym wystrojem plastycznym (antropomorficznym, zoomorficznym i geometryczno-roślinnym, z wyodrębnieniem różnych scen z życia dworskiego) odkryte w Gnieźnie (G. Mikołajczyk). Pochodzą one zapewne z XII w. i wiążą się z wpływami kręgu bizantyjskiego, którego oddziaływania żywe były w tym czasie w północnych Włoszech, odbijając się zwłaszcza w bazylice św. Marka oraz w katedrach na Murano i Torcello, gdzie prowadziły badania wykopaliskowe również ekipy Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN, współdziałając z odpowiednimi instytucjami włoskimi, także w Italii (m.in. południowej). Podobne płytki zdobią absydę katedry w Anglona pod Tursi (Lucania, pld. Italia). Okoliczność, że analogicznych płytek nie znaleziono podczas wykopalisk w katedrze gnieźnieńskiej każe się domyślać, że użyto ich do innych budowli, może też pałacowej.

W odniesieniu do epok starszych organizatorzy wystawy przyjęli koncepcję, że ziemie polskie były zamieszkałe przez różne etnosy oraz wskazali, że przeszły przez nie gromady rozmaitych ludów. Wśród tych jednostek początkowo grupami najliczniejszymi byli Wenetowie i Prasłowianie, a w części północno-wschodniej Polski Bałtowie. Wskazali na późniejsze penetracje m.in. Scytów, Traków, Celtów, Germanów i Sarmatów.

Zilustrowali wreszcie proces formowania się państwa i narodu polskiego.

Zgodnie z opinią gospodarzy wystawa prezentuje się okazale. Łącznie z wystawą o podobnej treści, która miała miejsce w 1985 r. w Padwie wspomniana wystawa stanowi pierwszą prezentację na ziemi włoskiej tak bogatego zestawu dóbr kulturowych dawnej Polski. Jest też dokumentacją osiągnięć naszej archeologii na tym odcinku w odległej, ale bliskiej nam włoskiej krainie.

Wystawę zorganizowały ze strony włoskiej assessoraty kultury prowincji piemonckiej i miasta Turynu oraz Centro Piero della Francesco. Okazałe lokale tego centrum są miejscem omawianej ekspozycji, która trwać będzie do lipca 1986 r. Patronat nad nią objęli przewodniczący Rady Państwa PRL Wojciech Jaruzelski i prezydent Republiki Włoskiej Francesco Cossiga.

Na uroczystym otwarciu wystawy w dn. 27 maja 1986 przemawiali przedstawiciele władz prowincji i miasta Turynu oraz Centro Piero della Francesco. Wyrazili oni radość oraz wdzięczność organizatorom polskim za udostępnienie wystawy włoskiej publiczności. Ze strony polskiej wystąpili kolejno: podpisany imieniem prezydium PAN, wiceminister kultury i sztuki Wacław Janas oraz ambasador PRL w Rzymie Józef Wiejacz.

Autor niniejszych słów w swoim krótkim wystąpieniu powiedział: Signor vice-Ministro, Signor Presidente, Signor Ambasciatore della Repubblica Popolare di Polonia, Signori Assessori, Studiosi, Gentili Signore e Signori, Cari Amici.

Inauguriano oggi a Torino la mostra „I Tesori dell'antica Polonia. Dai Veneti ai re della dinastia polacca dei Piast”, una grande mostra organizzata dalle istituzioni museali e scientifiche polacche e, fra queste, dall'Institutio di Storia della Cultura Materiale dell'Accademia Polacca delle Scienze e dal Museo Archeologico Statale del Ministero della Cultura e dell'Arte. La mostra presenta una rassegna della ricca cultura dell'antica Polonia dalla protostoria al Medio Evo. Non mi soffermeró qui a descriverla poiche la scelta degli oggetti della cultura della vita quotidiana in essa esposti, e la migliore prova della cultura materiale polacca.

Vorrei qui soltanto sottolineare che la mostra permette nel contempo di renderci conto della ricchezza delle relazioni culturali che unirono — e uniscono — il mondo della cultura protopolacca e polacca, con i grandi centri della civiltá romana e italiana.

Richorderó che i rapporti delle popolazioni vissute sulle terre polacche con i centri della cultura romana risalgono ad anni remotissimi, di molto anteriori a quelli del primo Medio Evo.

Questi contatti divennero sempre piú vivi col passare del tempo, raggiunsero il loro apice nel XII secolo e riemersero nell'epoca del Rinascimento, senza pero cessare neppure nei secoli successivi, neppure quando lo stato polacco cessó di esistere ed i suoi figli, patrioti, dovettero combattere per riconquistare l'indipendenza di uno stato che raccoglieva una stragrande maggioranza di Polacchi.

Se i Polacchi aiutarono gli Italiani nel periodo del Risorgimento, questi, con il loro sangue, sparso, fra l'altro, durante l'insurrezione del gennaio 1863, sigillarono i loro vincoli con la martire Polonia.

Tale passato contribuí a dare una determinata forma alla psiche delle nostre nazioni e allo sviluppo delle loro culture. Sappiamo tuttavia bene che dal livello di cultura che raggiungeremo dipenderá il futuro del mondo.

Dobbiamo agli antichi vincoli se nella societá polacca vi sono profondi

sentimenti di fratellanza verso la nazione italiana, per la popolazione di Torino e del Piemonte.

Siamo lieti di inaugurare una mostra polacca proprio qui a Torino, dove tanto vivi sono da anni i vincoli di amicizia con la Polonia. Ne sono attualmente una manifestazione la collaborazione e spesso l'aiuto dato all'industria polacca da quel grande complesso industriale quale é la Fiat.

Vorrei inoltre, in nome degli organizzatori polacchi, cioè della presidenza dele'Accademia Polacca delle Scienze esprimere il mio ardente ringraziamento agli iniziatori di questa mostra en in particolare alle autorità della regione del Piemonte e al Centro Piero della Francesca.

Con lo stesso calore desidero ringraziare, da parte nostra, il professor Gabriele Rossi Osmida, coordinatore e organizzatore di questa mostra per la parte italiana e il professor Jan Jaskanis, per la parte polacca, i cui sforzi hanno dato come effetto la mostra che oggi ho l'onore di presentare Loro.

Saró felice se la mostra „I Tesori dell'antica Polonia” oggi inaugurata non soltanto contribuirá a far conoscere meglio il remoto passato della Polonia, ma servirá anche — attingendo dalle antiche tradizioni — a approfondire i legami di collaborazione fra i nostri Paesi, fra Torino e Varsavia. Anguro inoltre alla cittadinanza e alle autorità di Torino un ulteriore e rigoglioso sviluppo della Loro cultura e della Loro industria.

Z okazji wystawy wydano okazały katalog, folder oraz plakaty.

Katalog jest powtórzoną wersją z drobnymi uzupełnieniami i zmianami wersji, która ukazała się w związku z wystawą, która miała miejsce w Padwie. Są w nim artykuły syntetyczne poświęcone całości i częściom wystawy oraz szczegółowy zestaw wszystkich wystawionych zabytków.

Jest to publikacja okazała, na kredowym papierze, m.in. z licznymi barwnymi ilustracjami (ss. 196). Niestety z pośpiechu nie wprowadzono także do tej edycji erratów, dostarczonych przez stronę polską (m.in. przez podpisanego). Niepotrzebnie obniżono w ten sposób jego ścisłość naukową.

W sumie jednak wystawa jest wybitnym osiągnięciem z zakresu wystawiennictwa i to zarówno strony polskiej, jak włoskiej. Dobrze służy propagandzie naszej kultury.

Witold Hensel

UROCZYSTOŚCI ZWIĄZANE Z 800-LECIEM SŁOWA O PUŁKU IGORA (MOSKWA 25 - 26 IX 1986 R.)

W dniu 25 września 1986 r. uczestniczyłem w posiedzeniu okrągłego stołu poświęconym problematyce „Słowa o pułku Igora” z racji zakończenia uroczystości jubileuszowych jego 800-lecia, wpisanych również do obchodów

UNESCO. W żywej dyskusji, która trwała kilka godzin wziął również udział podpisany, prezentując m.in. wyniki spotkań naukowych zorganizowanych w ramach wspomnianego jubileuszu w Polsce.

W dniu 26 września 1986 r. odbyła się w Teatrze Wielkim w Moskwie uroczysta sesja poświęcona 800-leciu „Słowa o pułku Igora”. Wzięli w niej udział przedstawiciele najwyższych władz partyjnych i państwowych z M. S. Gorbaczowem i A. A. Gromyką na czele oraz kierownictwo Akademii Nauk ZSRR i wielu instytucji naukowych oraz kulturalnych.

Sesję zagał przewodniczący Wszechzwiązkowej Komisji dla Uczczenia 800-lecia «Słowa o pułku Igora», akad. P. N. Fiedosiejew, wiceprezes Akademii Nauk ZSRR, który uwypuklił znaczenie zabytku w dziejach kultury radzieckiej oraz światowej, a także jego znaczenie dla współczesności. Wielkość dzieła, jednego z najwyższych osiągnięć literatury pięknej i politycznej wczesnego średniowiecza Rusi Kijowskiej, uwypuklił w pięknym referacie akad. B. A. Rybakow, dyrektor Instytutu Archeologii A. N. ZSRR, a także członek zagraniczny PAN. Ładne przemówienie, będące w dużym stopniu osobistą impresją wygłosił znany poeta radziecki E. A. Isajew, sekretarz Związku Pisarzy ZSRR.

Na drugą część wieczoru złożyła się prezentacja jednego aktu opery A. Borodina «Książę Igor».

Z gości zagranicznych uczestniczyli przedstawiciele (po 1 osobie) — Austrii, Bułgarii, Czechosłowacji, Jugosławii, NRD, Szwecji i podpisany z ramienia Polski.

W. H.

60-LECIE URODZIN AKADEMIKA BOHUSLAVA CHROPOVSKIEGO

W dniu 9 sierpnia 1986 r. obchodził swe sześćdziesiąte urodziny prof. dr Bohuslav Chropovský, członek rzeczywisty Słowackiej Akademii Nauk.

Jubilat od prawie dwudziestu lat jest dyrektorem Instytutu Archeologii SAV, do którego rozwoju walczy się przyczynił. Jest aktywnym archeologiem działającym nie tylko na terenie Słowacji oraz Czech i Moraw, a więc całej Czechosłowacji, lecz także czynnie uczestniczącym w wielu gremiach międzynarodowych.

Od lat jest sekretarzem generalnym Międzynarodowej Unii Archeologii Słowiańskiej. Był też głównym organizatorem odbytego w Bratysławie II Międzynarodowego Kongresu Archeologii Słowiańskiej w 1975 r. Jego staraniem i pod Jego redakcją ukazały się okazałe akta tego kongresu, stanowiące trwały dorobek tego niezwykle udanego spotkania międzynarodowego, któremu nadał piękną oprawę.

Bardzo aktywna jest także działalność publikacyjna i redakcyjna jubilata, w tym także udział w publikacjach międzynarodowych (np. J. Herrmann, red.,

Welt der Slawen, Leipzig-Jena-Berlin 1986). Na uwagę też zasługuje dobra propaganda zdobyczy archeologii słowackiej.

Z racji jubileuszu odbyło się w Nitrze wiele uroczystości, w których częściowo brali udział członkowie biura Międzynarodowej Unii Archeologii Słowiańskiej (B. Babić, W. Hensel i J. Herrmann). Znalazł on też odbicie w prasie czechosłowackiej, a władze państwowe wyróżniły wybitne zasługi B. Chropovskiego jednym z najwyższych odznaczeń ČSRS.

W. H.

IVAN DUJČEV (1907 - 1986)

W 1986 r. zmarł w Sofii w wieku 79 lat, wybitny bułgarski historyk mediewista Ivan Dujčev, członek rzeczywisty Bułgarskiej Akademii oraz członek zagraniczny wielu europejskich instytucji naukowych.

Prof. I. Dujčev utrzymywał bliskie kontakty z nauką polską. Był m.in. współpracownikiem rocznika „*Slavia Antiqua*”. Wspomagał też swoimi kompetentnymi radami redakcję Słownika Starożytności Słowiańskich.

W związku z 70-leciem urodzin prof. Ivana Dujčeva wydano w Sofii okazałą księgę jubileuszową, a biografia zgasłego uczonego wraz z bibliografią została m.in. opublikowana w t. I Kirilo-Methodiewskiej Encyklopedii, Sofia 1985, s. 617 - 620.

W. H.

I. Dujčev podstawowe i średnie wykształcenie pobierał w Łomie i w Sofii. Następnie w latach 1928 - 1932 studiował historię na Uniwersytecie Sofijskim. Po ukończeniu jej, jako ostatni wybijający się uczeń V. N. Złatarskiego uzyskał stypendium państwowe na wyjazd do Włoch, gdzie kontynuował studia pod kierunkiem S. Mercatiego na Uniwersytecie Rzymskim i równocześnie w Szkole Paleografii i Dyplomatyki przy Archiwum Watykańskim. W 1934 r. I. Dujčev obronił w Rzymie doktorat „*Bułgarscy Asenidzi w Bizancjum*”. Po powrocie do kraju rozpoczął pracę na Uniwersytecie Sofijskim w charakterze asystenta P. Mutafčieva. W 1939 r. przedstawił na tymże uniwersytecie rozprawę habilitacyjną „*Katolickie arcybiskupstwo w Sofii w XVII w.*” Po śmierci N. Pikova (1938) i P. Mutafčieva (1943) I. Dujčev objął kolejne i połączył w swoim ręku obydwie osierocone katedry, historii Bułgarii i Bałkanów.

Na początku 1945 r. I. Dujčev został odsunięty od pracy na Uniwersytecie Sofijskim. Dopiero po czterech latach zatrudniono go w Instytucie Historii Bułgarskiej Akademii Nauk, a w 1959 r. po raz pierwszy wypuszczono z kraju

(do Poznania na konferencję poświęconą koncepcji Słownika Starożytności Słowiańskich). Od tego czasu przywrócono Mu jego pozycję w nauce bułgarskiej. W 1967 r. przyznano Mu ponownie stanowisko profesora (w BAN), w 1971 r. obdarzono tytułem honorowym „działacz nauki”, a w sześć lat później także uznano za „zasłużonego działacza nauki”. Ukoronowaniem zaszczytów krajowych stało się wybranie I. Dujčeva w poczet członków rzeczywistych Bułgarskiej Akademii Nauk (1981).

I. Dujčev napisał kilkanaście książek oraz blisko 700 rozpraw i artykułów opublikowanych w piętnastu językach. Z jego nazwiskiem łączy się szereg bułgarskich i światowych inicjatyw naukowych. Rezultatem jego poszukiwań w archiwach i bibliotekach od Athesu po Moskwę oraz od Dumbarton Oaks po Watykan są liczne odkrycia nowych rękopisów tekstów bizantyńskich i starosłowiańskich, a także zupełnie nowych źródeł; tutaj na szczególne podkreślenie zasługuje wprowadzenie przez Dujčeva do obrotu naukowego kroniki, przynoszącej cenne dane o wyprawie bizantyńskich cesarza Nikifora I przeciw Bułgarom w 811 r. (tzw. Kronika Dujčeva). I. Dujčev był stałym współpracownikiem lub członkiem redakcji najważniejszych czasopism specjalistycznych z zakresu bizantologii i slawistyki. W ciągu ostatnich około 20 lat życia jako visiting professor głosił wykłady na uniwersytetach europejskich i amerykańskich, również w Polsce — w Łodzi i w Warszawie. Miarą jego znaczenia w nauce światowej jest, że wchodził w skład wielu zagranicznych Akademii Nauk i towarzystw naukowych, a z okazji siedemdziesięciolecia urodzin ukazały się poświęcone mu książki pamiątkowe we wszystkich liczących się ośrodkach bizantynistycznych. I. Dujčev był ponadto laureatem Nagrody im. Herdera (1973) oraz posiadaczem wielu nagród i odznaczeń naukowych i państwowych.

I. Dujčev był wielkim uczonym. Był wszakże też opiekunem młodych badaczy podejmujących pracę na uprawianym przez niego polu nauki. Stąd choć Jego śmierć stała się dla nauki bułgarskiej, a z nią także światowej, niepowetowaną stratą, młodzi bizantyniści i slawiści otrzymali od Niego w testamencie wspianą fundację — Centrum studiów bizantyńsko-słowiańskich im. Ivana Dujčeva przy Uniwersytecie Klimenta Ochrydzkiego w Sofii. Exegi monumentum...

Wincenty Swoboda

DR KRZYSTYNA JÓZEFOWICZÓWNA (1917 - 1985)

W 1985 r. zmarła w Poznaniu dr Krystyna Józefowiczówna, historyk sztuki, znakomita badaczka wczesnoromańskiej i romańskiej polskiej architektury. Jej dziełem była pierwsza synteza sztuki tego okresu w Wielkopolsce, jak również

monograficzne opracowanie własnych badań wykopaliskowych w Katedrze Poznańskiej oraz monografia Trzemeszna. Dzięki jej studiom zostały ujawnione związki wczesnych polskich poczynań w dziedzinie budownictwa monumentalnego z zachodem i południem Europy. W ostatnich latach życia dr Krystyna Józefowiczówna uczestniczyła w badaniach wykopaliskowych nad romańską przeszłością klasztoru benedyktyńskiego w Lubiniu.

	Prace 1948, s. 800	
	Prace 1949/50, s. 588	
	Prace 1951/52, s. 280	Zofia Kurnatowska
	Prace 1953, s. 300	(wyceniony)
	Prace 1954 - 1959, s. 434	75,00
	Prace 1957 - 1959, s. 478	80,--
	Prace 1960, s. 304	116,--
	Prace 1961, s. 318	70,4
	Prace 1963, s. 498	90,--
	Prace 1963, s. 484	113,--
	Prace 1964, s. 436	100,--
	Prace 1965, s. 340	80,--
	Prace 1968, s. 650	125,--
	Prace 1967, s. 454	80,--
	Prace 1968, s. 382	80,--
	Prace 1970, s. 403	100,--
	Prace 1970, s. 300	87,--
	Prace 1971, s. 419	100,--
	Prace 1973, s. 343	80,--
	Prace 1973, s. 354	80,--
	Prace 1974, s. 393	80,--
	Prace 1975, s. 361	100,--
	Prace 1976, s. 316	80,--
	Prace 1977, s. 333	80,--
	Prace 1978, s. 383	90,--
	Prace 1979, s. 344	90,--
	Prace 1980, s. 350	100,--
	Prace 1981/82, s. 300	140,--
	Prace 1982, s. 340	100,--
	Prace 1983 - 1987, s. 333	640,--

Wszystkie wymienione wyżej prace w Katedrze Archeologii DAM w Poznaniu
 znajdują się w zbiorach „Prace Katedry”